

**Historický náčrt starostlivosti o jednotlivcov
s telesným postihnutím, chorobou a zdravotným
oslabením**

Terézia Harčaríková

- **Paralelne s vývojom ľudskej spoločnosti sa formoval aj záujem o jednotlivcov s telesným postihnutím.**
- **Kvalita života a aj život sám závisel od štruktúry spoločnosti, jej morálky a noriem spoločenského života.**

Pravek

- **Neboli vytvorené normy v zmysle uvažovania dobra a zla.**
- **Za dobré sa v tej dobe považovalo to, čo bolo životaschopné a čo posilňovalo životaschopnosť kmeňa.**
- **Za zlé sa považovalo to, čo životaschopnosť kmeňa ohrozovalo.**
- **V záujme prežitia kmeňa, zachovania rodu, bolo potrebné vylúčiť zo skupiny jedincov slabých (chorých, postihnutých).**

- **Tí totiž svojou existenciou znižovali zdatnosť a životaschopnosť kmeňa, ktorého boli súčasťou.**
- **Slabých jedincov sa kmeň zbavoval buď priamou likvidáciou alebo vylúčením a opustením.**
- **Tieto praktiky boli typické pre pravek a začiatok staroveku.**

Starovek

- **Novorodenec s postihnutím, nebol v spoločnosti žiaduci.**
- **Slabé deti zabíjali, aby nezaťažovali rodinný majetok a aby sa štát chránil proti preľudneniu.**
- **V rímskych zákonoch bolo určené, že otec rodiny má právo ihneď zabiť narodené dieťa s postihnutím.**
- **V Sparte bol novorodenec, ktorého rodina uznala za slabého alebo postihnutého, ponechaný v pohorí Taygetos.**
- **Takto opustené dieťa umrelo hladom alebo sa stalo obeťou dravej zveri.**

- **Spartánský mestský štát, udržovaný vojenskou mocou a brániaci sa proti nepriateľom, potreboval len fyzicky zdatných jednotlivcov.**
- **Deti po dovŕšení siedmeho roku života prechádzali do výchovy obcí a boli vychovávaní prísnu vojenskou poslušnosťou až do dvadsiateho roku života.**
- **Podľa spôsobu vylúčenia zo spoločnosti môžeme rozlišovať dva vývinové stupne: likvidáciu a segregáciu.**

- **Kartáginci likvidovali deti s postihnutím v mori.**
- **Rimania za účelom zbavenia sa takýchto detí používali rieku Tiber a Indovia rieku Gangu.**
- **V Ríme bol otec oprávnený novorodenca prijať alebo zavrhnúť.**
- **Prijatie novorodenca s telesným postihnutím dal najavo tým, že ho zdvihol, keď bolo pred ním položené.**
- **Tým sa zaviazal k výchove a výžive**

- **Neprijatie novorodenca bolo v prípade, keď sa dieťa narodilo znetvorené (tzv. nedostum prodigium) alebo narodené v nepriaznivý deň (dies nefastus).**
- **Ak chcel otec usmrtiť dieťa, ktoré sa narodilo ako postihnuté, bol povinný zvolať radu piatich susedov a potom, po vyjadrení tejto rady, že dieťa nebude schopné ďalšieho zdarného vývinu, mohol dieťa vhodiť do rieky Tiber.**

- **Rímske právo zákonom upravuje majetkové otázky detí a mládeže s postihnutím takým spôsobom, že ich dávalo pod tútorstvo, predsa však väčšina postihnutých bola nútená žobrať.**
- **U niektorých národov v staroveku badať zárodky verejnej starostlivosti o postihnutých jednotlivcov.**
- **Napríklad v Egypte každý postihnutý dostal vhodné zamestnanie.**
- **Rovnako v Aténach dostávali invalidní jednotlivci štátnu podporu.**

Stredovek

- V stredoveku ovplyvňovala vzťah spoločnosti k jednotlivcom s postihnutím náboženská filozofia.
- Niektoré náboženstvá hlásali lásku k blížnemu a povinnosť pomáhať mu.
- Dôsledkom toho vznikli prvé útulky pre osoby s postihnutím, v ktorých sa im poskytovali aspoň najnutnejšie životné potreby.
- Spoločnosť v stredoveku silne ovplyvnená náboženstvom považovala deti s postihnutím za boží trest zoslaný na hriešnu rodinu.

- **Niektorí ľudia tej doby boli presvedčení, že deti s postihnutím sa rodia ženám, ktoré sa zapredali diablove a s ním potom splodili dieťa.**
- **Počet telesne postihnutých v stredoveku tvoril značnú časť populácie, pretože okrem vrodených telesných postihnutí sa v spoločnosti postupne vytvárala skupina jednotlivcov s telesným postihnutím respektíve chorobou, v dôsledku vojen, nedostačujúcej výživy a zlej zdravotnej starostlivosti.**

- **Títo ľudia boli vylúčení z obcí a miest.**
- **Niektorí sa združovali do skupín, ktoré sa stali hrozbou pre spoločnosť.**
- **Živili sa žobraním a kradnutím.**
- **Niektorí telesne postihnutí si zarábali ako šašovia a komedianti na kráľovských dvoroch.**
- **Postihnuté deti narodené v šľachtických a kráľovských rodinách, boli zväčša akceptované a mali zabezpečenú čo najlepšiu výchovu a starostlivosť**

Novovek

- V novoveku k nám postupne začínajú prenikať myšlienky humanizmu a renesancie, ktoré sú charakteristické snahami o návrat k antickej vzdelanosti a kultúre.
- To bolo aj príčinou vzniku prvej univerzity na území dnešného Slovenska.
- Založil ju v roku 1465 kráľ Matej Korvín v Bratislave a niesla názov Universita Istropolitana.
- Myšlienky humanizmu a renesancie priniesli okrem vzniku prvej univerzity aj zmenu vzťahu spoločnosti k osobám s postihnutím.

- Začalo sa hovoriť viac o požiadavke vzdelávať deti s postihnutím.
- K realizácii týchto požiadaviek však neprišlo.
- Šľachta sa obávala rozšírenia vzdelanosti medzi poddanými.
- Medzi osvietenské myšlienky tej doby patrili názory J.A. Komenského, ktorý bol zástancom všeobecného a všestranného vzdelávania pre všetkých ľudí, bez rozdielu pôvodu, pohlavia a stavu **vrátane detí s postihnutím.**
- Pod vplyvom myšlienok Komenského a ďalších humanistov sa začali objavovať snahy o vzdelávanie telesne postihnutých v ústavoch a zariadeniach

- **Organizácia starostlivosti o telesne postihnutých je závislá od pokroku lekárskeho vied.**
- **S rozvojom medicíny vznikajú prvé ortopedické ústavy vo**
- **Švajčiarsku-Orbe (1780),**
- **Nemecku-Baden (1758),**
- **Mníchove (1832),**
- **Anglicku (1850),**
- **Francúzsku (1853),**
- **Štokholme (1882),**
- **Helsinkách (1892),**
- **Osle (1892),**
- **Petrohrade (1890),**
- **Viedni (1900),**
- **Budapešti (1906),**
- **Berlíne (1909).**

- V roku 1832 vznikol Kurzov a „Krausov ústav pre telesne postihnutých“ v Mníchove.
- Cieľavedomá starostlivosť o telesne postihnutých začala až v druhej polovici 19. storočia.
- Prvý moderný ústav pre telesne postihnutých, v ktorom sa uplatňovala spolupráca lekára a vychovávateľa, bol ústav „Hansa Knudsena“ v Kodani a ústav Johanna Nepomuka von Kurza v Mníchove.
- Organizovaná plánovaná starostlivosť o telesne postihnutých začala v 20. storočí

- **Organizovaná starostlivosť o chorých začala koncom 18. storočia rozvojom medicíny a vznikom nemocníc.**
- **Prvé nemocnice pre deti boli založené v 19. storočí v Paríži (1802), Berlíne (1830), Drážďanoch (1834), Budapešti (1839).**
- **Vznikali špecializované ústavy ako napríklad „Ústav pre epileptikov“ v Nemecku pri Bielefelde (1867) a vo Švajčiarsku v roku 1886**
- **Pre choré deti sa v nemocniciach zaviedlo vyučovanie.**
- **Okrem nemocníc a ústavov vznikli sanatória.**
- **Sanatória sa zakladali za účelom liečby detí, ktorým sa organizovalo vyučovanie v spojení s pobytom vonku.**

- **Pre zdravotne oslabené deti boli zriaďované špeciálne školy, ktoré sa označovali ako lesné školy alebo školy na voľnom vzduchu.**
- **Takéto školy navštevovali deti v rekonvalescencii.**
- **Tieto školy boli situované mimo miest, v blízkosti prírody (lesa).**
- **Lesné školy vznikli v Anglicku, Francúzsku, Holandsku, Nemecku a v Rusku.**
- **Okrem lesných škôl sa zriaďovali pre zdravotne oslabené deti ozdravovne.**
- **V nich sa deti zotavovali.**

- Prvým zariadením pre choré deti bol v Čechách bol ústav pre chorých na epilepsiu.
- Založil ho v roku 1907 v Prahe A. Heveroch.
- V ústave okrem dospelých boli aj deti, pre ktoré sa od roku 1908 zaviedlo vyučovanie.
- Z iniciatívy lekára J. Dvořáka vznikol v Žamberku v roku 1905 útulok pre deti s tuberkulózou.
- Zariadením s dobrým menom v Európe bola súkromná liečebňa v Luži-Košumberku založená F. Hamzom v roku 1901.
- V ústave zaviedol komplexnú liečebnú starostlivosť.

- **Podobný ústav bol založený v Cvikove v roku 1911. Vyučovanie sa v ňom zaviedlo v roku 1921.**
- **Ďalšia liečebňa so školou pre deti s tuberkulózou vznikla v roku 1922 v Šumperku.**
- **Školské zariadenia pre choré deti vznikali taktiež pri kúpeľoch.**
- **Školy pri nemocniciach začali hromadne vznikáť v 50. tých rokoch minulého storočia.**
- **Prvá škola pri nemocnici bola otvorená v roku 1950 na I. a II. Detskej klinike v Prahe za veľkej podpory pediatra J. Švejcara a V. Trnku**

- **V roku 1951 vznikla škola pri II. ortopedickej klinike. Riaditeľom školy bol F. Kábele (Kollárová, 2002).**
- **Starostlivosť o zdravotne oslabené deti bola zabezpečovaná prostredníctvom ozdravovní a letných pobytov v zariadeniach patriacich do sústavy zdravotníckych zariadení.**
- **Pobyt trval spravidla dva mesiace.**
- **Po 2. svetovej vojne začali pôsobiť takzvané školy v prírode, ktoré nepatrili do sústavy ozdravovní. Išlo o formu rekreačných pobytov v ktorých prebiehal vyučovací proces.**

- **Ďakujem za pozornosť**